

РОЗВИТОК ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ У ТЕХНІЧНОМУ ЗВО УКРАЇНИ: ІСТОРІЯ ТА СЬОГОДЕННЯ

Назва «дуальна освіта» походить від латинської назви «*dualis*», що означає подвійний. Дуальна освіта – це вид освіти, при якій поєднується навчання осіб у закладах вищої освіти з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації.

Основним завданням дуальної форми навчання є усунення основних недоліків традиційних форм і методів навчання майбутніх кваліфікованих працівників, подолання розривів між теорією і практикою, освітою й виробництвом і підвищення якості підготовки кваліфікованих кадрів із урахуванням вимог роботодавців у рамках нових організаційно-відмінних форм навчання.

Теоретична частина підготовки фахівця проходить на базі освітньої установи, а практична – на робочому місці. Студенти поєднують навчання і стажування на підприємстві. При цьому підприємства здійснюють замовлення освітнім установам на конкретну кількість фахівців певної спеціальності, працедавці беруть участь у формуванні навчальної програми. Зі свого боку, роботодавці можуть мати різні форми співучасті в підготовці фахівців – повністю оплачують навчання; закуповують необхідне обладнання; покривають всі видатки, пов'язані з процесом їхнього виробничого навчання; виплачують грошові винагороди здобувачам вищої освіти за використання їхньої праці тощо.

Термін «дуальна система» був введений у педагогічну термінологію в середині 1960-х років у Німеччині як нова, більш гнучка форма організації професійного навчання. Дуальна освіта в Німеччині має чітку законодавчу базу та здійснюється за допомогою торгово-промислових і ремісничих палат. Від Німеччини цю систему навчання перейняли Канада, Австрія, Швейцарія та інші країни. Дуальна освіта активно практикується в багатьох країнах Європи, де за цією системою навчається понад 50 % осіб, які здобувають освіту. Дуальна освіта дала новий імпульс розвитку таким країнам Східної Азії, як Південна Корея і Китай, де вона охоплює 33 % осіб, які навчаються. У Німеччині в цьому процесі задіяні понад 640 тисяч німецьких підприємств, щорічно вони укладають близько півмільйона угод про надання професійної освіти та інвестують у цю галузь близько 28 мільярдів євро.

Упродовж 2015–2017 років в Україні вперше здійснювався експеримент з організації навчально-виробничого процесу з елементами дуальної форми навчання на базі трьох професійно-технічних училищ.

У 2017-2018 роках розпочато впровадження елементів дуальної форми навчання в 52 закладах професійної (професійно-технічної) освіти у 25 регіонах України за 54 професіями. У 2018-2019 роках досвід професійних ліцеїв переймають і деякі заклади вищої освіти як у сфері технологій, так і сфері культури.

Саме АТ «Укрзалізниця» у 2018 році було розпочато проєкт впровадження елементів дуальної форми навчання для підготовки кваліфікованих працівників спільно з закладами професійної (професійно-технічної) освіти (ПТНЗ) у 2018-2019 навчальному році (наказ від 22.09.2018 № 600 «Про впровадження елементів дуальної форми навчання в підготовку кваліфікованих працівників»), у якому взяли участь чотири регіональні філії АТ «Укрзалізниця» (Південна залізниця, Одеська залізниця, Південно-Західна залізниця, Придніпровська залізниця) і шість закладів професійної (професійно-технічної) освіти (Люботинський професійний ліцей, Знам'янський професійний ліцей, Київське вище училище ім. Кудряшова, Козятинське ВМПЗТ, Мелітопольський багатопрофільний професійний центр, Криворізький професійний транспортно-металургійний ліцей). До проєкту залучено 208 учнів, опрацьована комплексна програма соціального партнерства.

Проведено три відкритих галузевих конкурси професійної майстерності з професій «Помічник машиніста електровоза» на базі Люботинського професійного ліцею та регіональної філії Південна залізниця, «Слюсар з ремонту рухомого складу» на базі Київського вищого професійного училища залізничного транспорту і регіональної філії Південно-Західна залізниця, «Провідник пасажирського вагона» на базі Запорізького професійного ліцею залізничного транспорту і регіональної філії Придніпровська залізниця. У конкурсах на базі навчальних закладів взяли участь 269 учнів, у Галузевих конкурсах – 25 учнів. Для подальшого впровадження дуальної форми навчання у 2019-2020 навчальному році заплановано поширення переліку закладів професійної (професійно-технічної) освіти до 14, участь будуть брати всі шість регіональних філій і філія «Пасажирська компанія».

Представники товариства беруть активну участь у засіданнях, утворених Міністерством освіти і науки України робочих груп: із розроблення нормативно-правового забезпечення з упровадження дуальної форми навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти; реалізації положень Концепції з підготовки фахівців за дуальною формою здобуття фахової, передвищої та вищої освіти.

З метою вивчення німецького досвіду впровадження дуальної форми навчання в підготовку персоналу для галузі постійно проводяться зустрічі з відповідними експертами за підтримки Федерації роботодавців України.

На 2019 рік АТ «Укрзалізниця» було направлено до Міністерства освіти і науки України замовлення на підготовку 1936 здобувачів вищої освіти ЗВО залізничного профілю на період 2019-2023 роки.

З метою підвищення професійної кваліфікації викладачів і майстрів закладів професійної (професійно-технічної) освіти для них постійно проводиться стажування на базі відповідних виробничих підрозділів товариства.

Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти, розроблена Міністерством освіти і науки України і схвалена Кабміном 19 вересня 2018 року, передбачає:

- модернізацію освітніх програм;
- підвищення якості підготовки фахівців;
- зближення освіти з вимогами ринку праці;
- посилення ролі та впливу роботодавців на освіту;
- підвищення мотивації до навчання серед учнів і студентів;
- зростання рівня зайнятості молоді;
- скорочення адаптаційного періоду випускників на роботі;
- підвищення конкурентоздатності працівників.

Дуальна форма здобуття професійної освіти – це спосіб навчання, за яким теоретичний матеріал опановується в закладі з педагогом, а практичне навчання проходить на виробництві. Такий підхід суттєво відрізняється від «практичних відпрацювань», оскільки в його основі не тільки закріплення теорії на практиці, а саме навчання в умовах виробництва. Після випуску учні, які навчалися за дуальною формою, вміють працювати з технікою, розуміють усі технологічні процеси та мають досвід взаємодії з досвідченими фахівцями підприємств. Часто їм потім пропонують відкриті вакансії на цьому ж підприємстві, тож їхнє працевлаштування є досить високим.

У 2020/2021 навчальному році 217 закладів професійної освіти застосовують дуальну форму освіти.

Прийом на навчання за дуальною формою у 2020/2021 році становив 6 660 осіб у 192 закладах.

У 2020/2021 навчальному році професійну освіту за дуальною формою здобувають 12 395 осіб. Найбільша кількість учнів, які навчаються за дуальною формою освіти, у закладах Хмельницької області (877 осіб), Львівської (807), Вінницької (529), м. Києва (464).

Відтепер заклади професійної освіти зможуть активніше розвивати дуальну форму освіти, де до 70 % навчального часу – це практична підготовка учнів на підприємствах, в установах чи організаціях.

1. Дуальна освіта. Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт. 2018. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnicnaosvita/dualna-osvita>.

2. Бойчевська І. Дуальна система Німеччини. Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Сумській області: сайт. 04.2017. URL: <http://nmcrpto.sumy.ua/wpcontent/uploads/2017/04/Дуальна-системаНімеччини.pdf>.

3. Вчитися на роботі: як працюватиме дуальна освіта в Україні. Український інтерес: сайт. 19.09.2018. URL: <https://uain.press/science/education/vchytysya-na-robotiyak-zapratsyuye-dualna-osvita-v-ukrayini-943921>.

4. Басюк М. П. Вплив передумов на формування сучасної дуальної системи вищої освіти Німеччини. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2014. № 4 (38). С. 92-98.

5. Хюфнер К. Управління та фінансування вищої освіти в Німеччині. *Вища школа*. 2005. № 6. С. 97-117.

6. Абашкіна Н. В. Принципи розвитку професійної освіти в Німеччині: монографія. Київ: Вища школа, 1998. 207 с.

7. Концепція підготовки фахівців у вищій освіті за дуальною системою: прийнята 19.09.2018 р. Кабінетом Міністрів України: офіційний сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/konceptsiya-pidgotovkifahivciv-za-dualnoyu-formoyu-zdobuttya-osviti> References.

*Старший викладач кафедри
іноземних мов В. М. Березний*

Український державний університет залізничного транспорту (м. Харків)

ДУАЛЬНА ОСВІТА – ШЛЯХ ДО ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УНІВЕРСИТЕТІВ

Одна з найголовніших проблем, які стоять перед сучасними університетами, – це підвищення свого рейтингу в умовах жорсткої конкуренції для випускників на ринку праці, стрімкого розвитку науки і техніки.

Історично університети завжди були символом формування бази знань майбутніх фахівців. Програми підготовки відрізнялися своєю ґрунтовністю – був потрібен певний час і бюрократична процедура, щоб затвердити навчальні плани і програми. Але часи змінилися, і сильні сторони стали слабкими у швидкоплинному сучасному світі. Основні претензії до сучасних університетів полягають у їхній консервативності. Програми, підручники, форми навчальної діяльності не встигають за стрімким розвитком технологій і тенденцій на ринку праці. Окремим важливим моментом є переважання теоретичних знань студентів над затребуваними практичними навичками. Виходом із ситуації є запровадження дуальної освіти, що дозволить підвищити якість підготовки студентів, зробити їх більш практично орієнтованими і затребуваними на ринку праці.

Згідно з МОН України дуальна освіта – це спосіб навчання, за яким теоретичний матеріал опановується в закладі з педагогом, а практичне навчання проходить на виробництві. Основна відмінність від традиційних «практик» – це те, що практичне навчання містить не закріплення теоретичних знань у практичних умовах, а саме процес навчання проходить на підприємствах, у компаніях тощо. Це дає можливість здобувачам вищої освіти опанувати ті знання та практичні навички, які є актуальними зараз, а не були колись, і вони на власному досвіді бачать, як